

ombudsman
veřejný ochránce práv

Jana Vomelová
Eva Nehudková

NENÁVISTNÉ PROJEVY VE VEŘEJNÉM PROSTORU

ROK 2017 V OBLASTI BOJE PROTI
DISKRIMINACI –
POHLED VEŘEJNÉ OCHRÁNKYNĚ PRÁV
A NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ

14. BŘEZNA 2018,
KVOP

NENÁVISTNÝ PROJEV

vymezení

ombudsman
veřejný ochránce práv

- nemá právní definici
- můžeme jím chápat takový typ útočného slovního projevu, který podněcuje, podporuje nebo šíří nenávist vůči určité skupině osob či jednotlivci
- bývá vyvolaný předsudky a stereotypy
- důvodem nenávisti může být například barva pleti osoby, její národnost či etnická příslušnost, pohlaví, sexuální orientace, víra, náboženství, věk
- nenávistné projevy (tzv. hate speech) můžeme zařadit pod širší kategorii násilí z nenávisti (sem spadají vedle slovních také fyzické útoky motivované nenávistí vůči určitým zranitelným skupinám obyvatel)

- sběr informací ohledně související právní úpravy a aktivit pořádaných v dané oblasti na vnitrostátní i mezinárodní úrovni
- účast na odborných akcích v ČR i zahraničí
- oslovení organizací pomáhajících nejrozličnějším zranitelným skupinám obyvatel, žádost o sdílení zkušeností, názorů
- komunikace s některými odpovědnými subjekty (Evropská komise, Policejní prezidium ČR, Agentura pro sociální začleňování Úřadu vlády ČR, NSZ, RRTV,...)
- vypracování informačního letáku „Nenávistné projevy na internetu“
- řešení některých individuálních podnětů

- mezinárodní a evropské právo
- ústavní právo
- správní právo
- trestní právo
- občanské právo
- antidiskriminační právo

- **Mezinárodní pakt o občanských a politických právech, OSN, 1966**
 - čl. 20 – zákaz jakékoli národní, rasové nebo náboženské nenávisti, jež představuje podněcování k diskriminaci, nepřátelství nebo násilí
- **Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace, OSN, 1965**
 - čl. 4 – závazek států prohlásit za trestné činy jakékoli rozšiřování idejí založených na rasové nadřazenosti nebo nenávisti, podněcování k rasové diskriminaci, veškeré násilné činy nebo podněcování k takovým činům vůči kterékoli rase nebo skupině osob jiné barvy pleti nebo etnického původu
 - čl. 7 – závazek států přijmout opatření (zvláště v oblasti vyučování, výchovy, kultury a informací) pro boj proti předsudkům, které vedou k rasové diskriminaci, a opatření pro podporu porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi národy a rasovými nebo etnickými skupinami

- **Rámcové rozhodnutí Rady 2008/913/SVV ze dne 28. listopadu 2008 o boji proti některým formám a projevům rasismu a xenofobie prostřednictvím trestního práva**
- **Směrnice Rady 2000/43/ES ze dne 29. června 2000, kterou se zavádí zásada rovného zacházení s osobami bez ohledu na jejich rasu nebo etnický původ**
- **Úmluva o kybernetické kriminalitě Rady Evropy a její Dodatkový protokol ze dne 28. ledna 2003 o kriminalizaci činů rasistické a xenofobní povahy spáchaných prostřednictvím počítačových systémů**

➤ Listina základních práv a svobod

- čl. 3 odst. 1 – základní práva a svobody se zaručují všem (mimo jiné bez ohledu na barvu pleti či příslušnost k etnické menšině)
- čl. 10 odst. 1 – ochrana lidské důstojnosti, osobní cti, dobré pověsti a jména
- čl. 10 odst. 2 – ochrana před neoprávněným zasahováním do soukromého a rodinného života

➤ Listina základních práv a svobod

- čl. 17 odst. 1 – svoboda projevu, právo na informace
- čl. 17 odst. 2 – právo vyjadřovat svůj názor, svobodně vyhledávat, přijímat a rozšiřovat ideje a informace
- čl. 17 odst. 4 – svobodu projevu a právo vyhledávat a šířit informace lze omezit zákonem
- čl. 24 – příslušnost ke kterékoli národnostní nebo etnické menšině nesmí být nikomu na újmu
- čl. 25 – právo na všestranný rozvoj pro občany tvořící národnostní nebo etnické menšiny

➤ **zákon č. 251/2016 Sb., o některých přestupcích**

- § 7 odst. 3 písm. b) – přestupky proti občanskému soužití – způsobení újmy jinému pro jeho příslušnost k národnostní menšině, pro jeho etnický původ, rasu, barvu pleti, pohlaví, sexuální orientaci, jazyk, víru nebo náboženství, věk, zdravotní postižení, pro jeho politické nebo jiné smýšlení, členství nebo činnost v politických stranách nebo politických hnutích, odborových organizacích nebo jiných sdruženích, pro jeho sociální původ, majetek, rod, zdravotní stav anebo pro jeho rodinný stav

- **zákon č. 231/2001 Sb., o provozování rozhlasového a televizního vysílání**
 - § 32 odst. 1 – vysílané pořady nesmí podněcovat k nenávisti z důvodu rasy, barvy pleti, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině,...; povinnost provozovatele nezařazovat do programů pořady, které mohou utvrzovat stereotypní předsudky týkající se etnických, náboženských nebo rasových menšin
- **zákon č. 480/2004 Sb., o některých službách informační společnosti**
 - § 5 – odpovědnost poskytovatele služby za obsah ukládaných informací

➤ **zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník**

- obecná přitěžující okolnost [§ 42 písm. b)]
- okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, tzv. kvalifikovaná skutková podstata (např. § 140 odst. 3 písm. g) – vražda, § 146 odst. 2 písm. e) – ublížení na zdraví)
- součást základní skutkové podstaty některých trestných činů (typicky § 352 – násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci, § 355 – hanobení národa, rasy, etnické nebo jiné skupiny osob, § 356 – podněcování k nenávisti vůči skupině osob nebo k omezování jejich práv a svobod)

➤ **zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**

- § 81 – ochrana osobnosti člověka (zejména život a důstojnost, zdraví, právo žít v příznivém životním prostředí, vážnost, čest, soukromí, projevy osobní povahy)
- § 82, 2951, 2956, 2957 – žaloba na ochranu osobnosti

- **zákon č. 198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací (antidiskriminační zákon)**
 - § 2 odst. 3 – přímá diskriminace
 - § 4 odst. 1 – obtěžování
 - § 10 – antidiskriminační žaloba

Obtěžování § 4 odst. 1 ADZ – nežádoucí chování související s DIS důvody, které:

snižuje důstojnost osoby a vytváří zastrašující, nepřátelské, ponižující prostředí, nebo

může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností na pracovišti (*quid pro quo*)

Diskriminační důvody podle ADZ: rasa, etnický původ, národnost, pohlaví (také rodičovství a pohlavní identifikace), sexuální orientace, věk, zdravotní postižení, náboženské vyznání, víra, světový názor

OBTĚŽOVÁNÍ

Jak ho poznám?

ombudsman
veřejný ochránce práv

Objektivní prvek – tj. zda je rozumné předpokládat, že by běžná osoba v postavení oběti pociťovala určité jednání jako nežádoucí.

Subjektivní prvek – tj. individuální prožitek: pokud by jednání běžná osoba nepovažovala za obtěžování, nicméně konkrétní adresát dává najevo, že jednání považuje za nevhodné, může dlouhodobé opakování jednání naplnit podstatu obtěžování.

Obtěžování tak předpokládá jistou extenzivní či intenzivní kvalitu jednání majícího znaky obtěžování.

- **Extenzivní** – projevuje se časovým rozsahem (tj. opakovaným jednáním)
- **Intenzivní** – představuje zvlášť závažný jednorázový akt

DŮKAZ UTAJENOU NAHRÁVKOU

přípustnost ve správním řízení

ombudsman
veřejný ochránce práv

Rozsudek Nejvyššího správního soudu č.j. 1 Afs 60/2009 – 119 ze dne 5. listopadu 2009: *Důkaz audiovizuální nahrávkou pořízenou v utajení orgánem veřejné moci nebo v souvislosti s činností orgánu veřejné moci je v řízení o správním trestání zásadně nepoužitelný.*

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 2 As 45/2010 – 68 ze dne 18. listopadu 2011: *I za situace, kdy kamerový záznam pořízený soukromou osobou, který zasahuje do sféry osobnostních práv zaznamenané osoby, nebyl pořízen s jejím souhlasem či v souladu se zákonnými výjimkami, není jeho použitelnost pro potřeby dokazování ve správním řízení zcela vyloučena. V těchto případech je vždy nutno poměřit legitimitu cíle, kterého mělo být pořízením záznamu dosaženo, na straně jedné a přiměřenost užitého postupu na straně druhé.*

Rozhodnutí Nejvyššího správního soudu č.j. 8 Afs 40/2012 – 76 ze dne 31. října 2013: *Důkaz není pořízený v závislosti na státní moci, pokud úřad soukromou osobu k pořízení záznamu nepověří, neinicuje jeho uskutečnění a nijak nezasahuje do probíhajícího skutkového stavu. Je přípustné, pokud soukromá osoba úřad sama vyhledá a ten ji k pořízení nahrávky vyzve.*

DŮKAZ UTAJENOU NAHRÁVKOU přípustnost v civilním soudním řízení

ombudsman
veřejný ochránce práv

Nález Ústavního soudu sp. zn. I ÚS 191/05 – 2 ze dne 13. září 2006: *Magnetofonový záznam telefonického hovoru fyzických osob je záznam projevů osobní povahy hovořících osob a takový záznam může proto být použit (i jako důkaz v občanském soudním řízení) zásadně jen se svolením fyzické osoby, která byla účastníkem tohoto hovoru.*

Rozhodnutí Nejvyššího soudu č.j. 30 Cdo 64/2004 ze dne 11. května 2005: *Osobní povahu – jak z logiky věci plyne – zpravidla nemají projevy, ke kterým dochází při výkonu povolání, při obchodní či veřejné činnosti.*

Rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 1774/14 dne 9. prosince 2014: *Soud připustil důkaz v podobě tajně pořízené nahrávky mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, kterým chtěl zaměstnanec u soudu prokázat skutečné (a nezákonné) důvody jeho výpovědi, a to bez přivolení žalovaného zaměstnavatele k provedení takového důkazu.*

VÝRAZNÉ AKTIVITY V ČR („STÁTNÍ“)

Kampaň proti rasismu a násilí z nenávisti

ombudsman
veřejný ochránce práv

- organizátor – Úřad vlády ČR, Agentura pro sociální začleňování
- období – původně 2014 až 2016, prodlouženo do konce dubna 2017
- hlavní součásti kampaně – celostátní mediální kampaň (Hate Free Culture); projektové aktivity pro školy (mediace, mediální dílna); vzdělávací aktivity pro policii; šíření dobrých praxí v sociálně vyloučených lokalitách
- hlavní cíle – snížení napětí ve společnosti, vyvracení hoaxů (poplašných zpráv), přinášení inspirativních příběhů, hledání alternativ k násilným řešením, podpora obětí

- systematicky se zaměřuje na problematiku násilí z nenávisti (od roku 2009)
- činnost – poradenství pro oběti násilí z nenávisti, realizace školení (pro sociální pracovníky, policii), analýzy právní úpravy, monitoring trestné činnosti, vydávání publikací na dané téma,...
- <http://www.in-ius.cz>

- **Kodex chování pro boj s nelegálními nenávistnými projevy šířenými online („Code of Conduct on Countering Illegal Hate Speech Online“)**
 - dohoda Evropské komise a IT společností (Facebook, Microsoft, Twitter, Youtube), květen 2016
 - http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-1937_en.htm
 - hl. cíl = IT společnosti prověřují do 24 hodin od nahlášení většinu oznámení závadného obsahu a pokud je to nutné, takový obsah odstraní či k němu zablokují přístup
 - provádí se hodnocení plnění závazků z Kodexu
 - Kodex a Česká republika – zjištění In IUSTITIA (<http://www.in-ius.cz/aktuality/nenavist-na-siti-youtube-selhal-policie-proveruje-tretinu.html>)

- **Zákon o zlepšení prosazování práva na sociálních sítích** [*Gesetz zur Verbesserung der Rechtsdurchsetzung in sozialen Netzwerken (Netzwerkdurchsetzungsgesetz – NetzDG)*]
 - platnost 1. 9. 2017, účinnost 1. 10. 2017
 - vztahuje se na provozovatele sítí, které mají v tuzemsku více než 2 miliony registrovaných uživatelů
 - stanoví povinnosti (týkající se např. prověřování stížností na nezákonný obsah, odstraňování či blokace takového obsahu, proškolení osob pověřených vyřizováním stížností atd.)
 - při nesplnění stanovených povinností se provozovatel může dopustit přestupku, za nějž lze uložit pokutu až 5 milionů eur
 - <https://www.gesetze-im-internet.de/netzdg/NetzDG.pdf> (znění zákona v NJ); <https://medium.com/@timboucher/netzdg-english-final-version-20a0559f2497> (text návrhu v AJ)

INFORMACE od neziskových organizací

ombudsman
veřejný ochránce práv

- množství nenávistných projevů na sociálních sítích, v internetových diskusích, ale i offline
- nenávistné výroky zaznívají také z úst politiků, veřejně činných osob, vliv médií na společenskou atmosféru – vysoká míra tolerance takových projevů – potřeba změny v nastavení veřejné debaty
- bagatelizace ze strany policie (neochota stíhat tzv. nenávistné trestné činy, nedostatečná spolupráce s Facebookem na odhalení totožnosti pachatele, nestíhání takových trestných činů, pokud jsou namířeny vůči pomáhajícím organizacím/jejich pracovníkům, nenávistné výroky od samotných příslušníků policie, negativní vnímání oběti,...) – důležité vzdělávání orgánů činných v trestním řízení
- posílení spolupráce s provozovateli sociálních sítí, zvyšování mediální gramotnosti
- důležitá prevence (působení na rodinné prostředí, pokoušet se zmírňovat stres a frustraci ve společnosti, vyvracet dezinformace, přinášet alternativní řešení celospolečenských problémů)

- chybí větší propojenost mezi jednotlivými orgány, které problematiku řeší
- chybí vůle se proti nenávistným projevům jasně vymezit a ukázat, že jsou v demokratické společnosti nepřípustné, že skutečně zasluhují adekvátní postih
- chybí důkladný monitoring trestné činnosti z nenávisti
- oběti se dostatečně nebrání

- diskuse o dosavadních poznatcích s klíčovými aktéry v dané oblasti (policejní prezident, ministr vnitra, ministr spravedlnosti, nejvyšší státní zástupce, komisařka EU za ČR)
-
- hledání a realizace konkrétních opatření ke zlepšení situace

JAK SE BRÁNIT proti (online) nenávistným projevům?

ombudsman
veřejný ochránce práv

- upozornění provozovatele webové stránky na závadný obsah (< - > odpovědnost provozovatele dle § 5 zákona o některých sužbách informační společnosti)
- provozovatel nereaguje, obsah neodstraní? ->
- prostředky civilního práva – žaloba na ochranu osobnosti dle občanského zákoníku
- správní právo/trestní právo – oznámení podezření ze spáchání přestupku/trestného činu
- mám pochybnosti ohledně postupu policejního orgánu v rámci trestního řízení? -> stížnost státnímu zástupci (§ 174 a násl. zákona č. 141/1961 Sb., trestního řádu)

JAK SE BRÁNIT proti (online) nenávistným projevům?

ombudsman
veřejný ochránce práv

- možnost využití tzv. horkých linek pro hlášení závadného obsahu (Národní centrum bezpečnějšího internetu - <http://www.internet-hotline.cz/>, Policie ČR - <http://aplikace.policie.cz/hotline/>)
- možnost kontaktovat některou pomáhající organizaci, např. In IUSTITIA, která se cíleně zaměřuje na problematiku násilí z nenávisti (právní poradna JUSTÝNA, existence online formuláře pro oběti - <http://www.in-ius.cz/formular/>)

- Setkáváte se ve Vaší praxi s některými formami útočných projevů (ať už namířenými vůči Vaší organizaci nebo Vaším klientům)?
- Co svým klientům v případě, že se stanou oběťmi takových útoků, radíte?
- Vyvíjí Vaše organizace sama nějaké aktivity na daném poli?
- V čem spatřujete v dané oblasti největší problémy?
- Osvědčila se Vám/napadají Vás nějaká opatření, díky nimž by se dařilo nenávistné projevy eliminovat/lépe postihovat?
- Jaká témata by podle Vás měla ochránkyně otevřít na jednání k nenávistným projevům vedené s klíčovými aktéry v dané oblasti (policejní prezident, nejvyšší státní zástupce a další)?

DĚKUJEME ZA POZORNOST!

ombudsman
veřejný ochránce práv

www.ochrance.cz

www.eso.ochrance.cz – Evidence
stanovisek ochránce

[www.facebook.com](https://www.facebook.com/veřejný_ochránce_práv_ombudsman): Veřejný
ochránce práv – ombudsman

www.twitter.com/ochranceprav

Kancelář veřejného ochránce práv

Údolní 39

602 00 Brno

00420 542 542 111

